

Inspiratiefiche

door Anne-Marie Tassier

De nachtraaf

Auteur: Johan Rundberg

Vertaler: Tineke Jorissen-Wedzinga

Uitgever: Horizon

Jaar van uitgave: 2025

Over de maker

Johan Rundberg is een prijswinnend kinder- en jeugdboekenauteur. Hij woont en werkt in Stockholm. In 2021 kreeg hij de meest prestigieuze literatuurprijs in Zweden, de August Prijs, in de categorie kinder- en YA-boeken voor *De Nachtraaf*.

Korte inhoud

Mika is 11 jaar en werkt in het weeshuis van Stockholm. Op een nacht klopt een jongen aan de poort met een pasgeboren baby. Aan de politie kan Mika de jongen precies beschrijven en dat trekt de aandacht van inspecteur Valdemar Hoff. Hij wil dat Mika hem helpt bij het onderzoek naar een moordzaak. Het gaat over de John Lind of de 'Nachtraaf' die drie slachtoffers maakte, altijd op dezelfde manier: hij liet ze doodbloeden. Hij werd terechtgesteld, maar nu is er een vierde dode gevonden, ook leeggebloed... Mika en Valdemar Hoff slagen erin alle puzzelstukjes te vinden en een schandaal te onthullen: Ze ontdekken dat weeskinderen geadopteerd werden door mannen die hen in de zeepfabriek lieten werken en mishandelden. Zoals Klara Lind die in de zeepfabriek verongelukt. Ze bloedt dood en haar lijk wordt ergens gedumpt. Haar broer John wreekt haar door de mannen die haar misbruikt hebben op dezelfde manier om te brengen. Hij kan ontsnappen uit de gevangenis en omdat ze een schandaal willen vermijden doen de politiechef en de gevangenisdirecteur alsof hij terechtgesteld is. John kan zich schuilhouden in de riolen; als Mika en Valdemar Hoff hem tenslotte vinden gaat hij zonder verzet mee, terug de gevangenis in. Valdemar geeft Mika een deel van zijn eigen salaris en zal haar zeker nog eens vragen om met hem te werken.

Doelgericht in interactie met de inspiratiefiche

Kinderen en jongeren die meedoen met de Leesjury lezen bewust en actief. Sommigen doen dit tijdens hun vrije tijd in de bibliotheek, thuis of via de school. Jij als begeleider helpt hen daarbij. Door met hen in interactie te gaan, doe je hen als lezer groeien in hun literaire competenties. Daarbij komen vier aspecten aan bod: juryleden beleven, interpreteren, analyseren en beoordelen de Leesjury-boeken.

De inspiratiefiches van de Leesjury bieden jou als begeleider houvast. Ze nodigen je uit om met gerichte vragen en opdrachten te werken. Zo help je de leeservaring van je juryleden te verrijken

en verdiepen. Je leest er meer over op <https://www.deleesjury.be/doelgericht-interactie-met-de-inspiratiefiches>.

Deze fiches zijn opgemaakt voor elke Leesjury-begeleider, in de bib of op school. Sta je voor de klas? Elke fiche is gelinkt aan enkele minimumdoelen en eindtermen van het Vlaamse onderwijs. Op het einde van deze inspiratiefiche vind je de gelinkte minimumdoelen of eindtermen.

1

VOOR HET LEZEN

Lees de achterflap voor en bestudeer samen de illustratie op de cover.

- Wat staat er op de kaft afgebeeld? Welke sfeer roept de illustratie op? Past dat bij het verhaal?

Zoom even in op de personages die afgebeeld staan.

- Wat valt je op aan het personage in de achtergrond (politieman Hoffman)? Wat zou dat over hem kunnen zeggen? (hij heeft een pijp in z'n mond → is een verwijzing naar zijn beroep)
- Heb je al eens een detectiveverhaal hebben gelezen. Las je dit graag? Wat is er typisch aan een detectiveverhaal? (zo'n detectiveverhaal is meestal opgebouwd als een puzzel en tijdens het lezen ben jij samen met de hoofdpersonen bezig die op te lossen)
- Ken je populaire detectives? Wat zijn de eigenschappen van een goede detective? (detectives gebruiken een deductiemethode: door scherpe observaties te combineren met logisch redeneren slagen ze erin om de dader te vangen)
- Er staat: "Mika is geen doorsnee twaalfjarige. En dat zal ze bewijzen." Wat zou dat kunnen betekenen? Laat de juryleden voorspellen hoe Mika politiemann Hoffman kan helpen. (Mika heeft een bijzonder scherp observatievermogen en daardoor is ze uiterst geschikt als detective / je leert tijdens het lezen waarom Mika zo'n grote aandacht heeft voor haar omgeving)

2

TIJDENS HET LEZEN

Help juryleden actief te lezen door hen te vragen notities te nemen tijdens het lezen.

Geef op voorhand onderstaande opdrachten:

- Nodig juryleden uit om te letten op de evolutie van het hoofdpersonage Mika.
 - Welke verhaalelementen hebben daar invloed op en welke fragmenten tonen die evolutie?
- Laat de juryleden tijdens het lezen op zoek gaan naar voorbeelden van observatie en deductie.
- Laat de juryleden tijdens het lezen voorbeelden van beeldspraak noteren.
Bijvoorbeeld: "De (droom)beelden stromen al even snel weg als water uit een kapotte emmer." (p.5)

Overloop de opdrachtjes die de lezers voor tijdens het lezen kregen en stel extra vragen.

De personages

- **Mika**

Mika is bijna 12 jaar. Ze is opgegroeid in het weeshuis en maakt nu deel uit van het personeel. Ze heeft geen achternaam en dat vindt ze heel erg: “...buiten het weeshuis hebben de meeste mensen twee namen. Alleen dieren hebben er maar één.” (p.24), later zal ze ontdekken dat ze Månvind heet (p.138) Ze is zorgzaam en bekommerd om de andere wezen.

Mika heeft alle eigenschappen van een goede detective.

→ Kun je die opnoemen?

(ze is slim en ze heeft geleerd goed op te letten, ze is opmerkzaam, heeft oog voor detail: “Ik moet wel voortdurend opmerkzaam zijn anders kan het mijn leven kosten.” (p.69) / aandacht hebben voor haar omgeving is voor Mika essentieel om te overleven / deze eigenschap/kwaliteit is dus niet gratis; de auteur heeft haar niet die eigenschap gegeven omdat hij een detectiveverhaal wilde schrijven en een slim personage nodig had / hij laat deze eigenschap passen in Mika's levensverhaal en creëert zo een 'round character')

De juryleden kunnen het fragment op pagina 24 voorlezen waarin Mika beschrijft wat ze opgemerkt heeft: “Ik heb hem maar heel even gezien... enz.” Daarna kunnen ze zelf proberen zo gedetailleerd mogelijk verslag uit te brengen van iets dat ze zelf meegemaakt hebben.

→ Ben je even opmerkzaam als Mika?

Evolutie:

→ Verandert Mika? (als weeskind, en dan nog een meisje bovendien, is ze niets, onzichtbaar. (p.121) / op het eind is ze vastbesloten: “Ik ben niet langer wild waarop gejaagd mag worden. Ik ben een jager.” (p.174)

- **Valdemar Hoff**

De politieman van de afdeling Opsporing, je zou hem nu een detective noemen. De schrijver maakt hem in het begin eigenlijk niet heel aantrekkelijk. Onverzorgde baard, een gezicht vol littekens, handen als kolenschoppen en een neus als een aardappel. (p.35) Hij is kortaf, ongeduldig en misschien daarom niet zo populair bij zijn chefs. (p.80)

Evolutie:

→ Verandert hij?

Hij gaat Mika meer en meer waarderen en zal haar in de toekomst zeker weer om hulp vragen. Op het einde van het verhaal verschijnt hij gladgeschoren in de herberg waar Mika werkt.

→ Wat zou dat betekenen?

- Heeft hij zelf weer wat plezier in het leven?
- Is zijn gevoel voor eigenwaarde gegroeid?
- Valdemar heeft een positieve invloed gehad op Mika's leven, maar dit is wellicht ook wederzijds?

- **Amelia**

De directeur van het weeshuis is streng en kortaf, maar ze heeft een goed hart en verdedigt haar wezen. Ze weet meer over Mika's afkomst maar houdt dat geheim.

- **De Nachtraaf**

John Lind (of John Almgren) Hij neemt wraak op de moordenaars van zijn zus Klara.

- **Yngve Norlander, Sten Karlin en Augustin Roslund**

Drie mannen die tientallen wezen adopteerden en lieten werken in de zeepfabriek. Ze zijn vermoord door de Nachtraaf. (p.127)

- **De hoofdcommissaris en de gevangenisdirecteur**

Corrupte mannen die de ontsnapping van de Nachtraaf geheimhielden om hun reputatie te redden. (p.86)

Genre

- **Whodunit**

Dit boek heeft de klassieke opbouw van een 'whodunit' (letterlijk vertaald: wie heeft het gedaan?):

- Er wordt een misdaad gepleegd, meestal een moord.
- Het is niet duidelijk wie de dader is.
- Een hoofdpersonage treedt, al dan niet in officiële hoedanigheid, op als detective.
- De detective verzamelt bewijsmateriaal over de misdaad en het slachtoffer.
- Meestal ondervraagt de detective zowel de verdachten als de getuigen.
- De detective lost het mysterie op en wijst de echte dader aan.
- Meestal wordt deze dader vervolgens gearresteerd of op een andere manier gestraft.

- **Spanningsopbouw**

Detectiveverhalen zijn, als het goed is, bijna per definitie spannend. Schrijvers hebben een 'trukendoos' tot hun beschikking om spanning in hun verhaal te verwerken.

- Dit zijn vaak voorkomende manieren om een verhaal spannend te maken; welke herken je in dit boek?

- bepaalde vragen oproepen (wie heeft de moord gepleegd? / wie is de Zwarte Engel?)
- het verteltempo versnellen of vertragen (waarbij een snel tempo de adrenaline omhoog stuwt)
- informatie doseren of achterhouden (waarbij de personages iets hebben meegemaakt dat slechts mondjesmaat bekendgemaakt wordt aan de lezer)
- een dreiging introduceren (een gevaarlijke situatie die de lezer wel ziet aankomen en het personage niet)
- plottwists invoegen (waardoor het verhaal plots een hele andere kant opgaat)

- een verrassend einde schrijven (dat de hele verhaallijn op zijn kop zet).

- **De detective en de sidekick**

Een typisch kenmerk van veel detectiveromans is dat het hoofdpersonage geholpen wordt door een vriend of een collega. Vaak is dat een sidekick die zelf niet tot het politieapparaat behoort. En soms is de officiële detective de sidekick en wordt de hoofdrol vervuld door een niet-officiële detective.

Andere voorbeelden: TV-serie *The mentalist* (politieteam o.l.v. Theresa Lisbon krijgt de hulp van Patrick Jane; TV-serie *Castle* (Politievrouw Kate Beckett + detectiveschrijver Richard Castle; TV-serie *Grantchester* (hoofpersoon is een dominee van een klein dorpje, die inspecteur Geordie Keating assisteert). In de boeken van Sir Arthur Conan Doyle is het complexer: daar krijgt een privédetective (Sherlock Holmes) hulp van een dokter en voormalig soldaat (Dr. Watson) en zijn ze slimmer dan de politie (Inspecteur Lestrade), die gewoonlijk net op tijd komt om de crimineel te arresteren.

De detective en de sidekick vullen elkaar aan, door samen alle details en feiten te bekijken vinden ze de oplossing. Soms is die helper niet echt slim, soms juist wel.

- Hoe is de verhouding tussen Mika en Valdemar Hoff? Is de ene slimmer dan de ander?
- De relatie tussen Mika en Valdemar Hoff ondergaat een sterke evolutie doorheen het boek. Aanvankelijk toont Valdemar zich als een bullebak, die met zijn autoritair gedrag en dreigementen Mika's hulp opeist. Langzaam leert Mika een andere Valdemar kennen.
 - o p.60: "In zeker opzicht doet hij haar denken aan de politiemann bij De Kapel, die dreigde haar oren af te snijden. Grote mannen die gewend zijn mensen met hun lijven en hun stemmen angst aan te jagen. (...) Hij is nerveus, denkt ze."
 - o Ze wint aan zelfvertrouwen en bijt op een gegeven moment van zich af: p.68-69: "Deze keer kan Mika zich niet inhouden. (...) Hij wil iets gaan zeggen, maar bedenkt zich." Dat is een kantelmoment. Vlak daarna neemt Valdemar het op zijn eigen hardhandige manier voor haar op tegen de cafébaas. Hun relatie wordt gelijkwaardig. (p.77-78): "'Dat zal ik u later vertellen,' antwoordt Mika. 'Maar meneer de agent zegt zelf ook nooit waarom we ergens naartoe gaan. Nu is het uw beurt om op mij te vertrouwen.' Na een korte overweging knikt Valdemar. 'Dat is niet meer dan rechtvaardig.' (p.88): "Dat wij zover gekomen zijn, is grotendeels jouw verdienste."
 - o Mika heeft Valdemar nodig (p.120) "Op dat moment ziet Mika de omvang van haar vergissing in. Zonder Valdemar kan ze geen vragen stellen over het onderzoek."
 - o De ultieme erkenning van Mika's belang voor het onderzoek en de gelijkwaardigheid van beide detectives vindt plaats op het einde van het boek, wanneer Valdemar haar de helft van zijn loon geeft (p. 173): 'Mijn halve maandsalaris. (...) Eigenlijk zou je meer moeten hebben, maar dit is alles wat ik kan missen. Anders krijgt die gemene kat van mij geen eten.', maar zeker ook door de suggestie van verdere samenwerking (p. 173): "'Mag ik contact met je opnemen als ik ergens anders hulp bij nodig heb?' Mika knikt. 'Natuurlijk.' 'Voor jou geldt hetzelfde,' zegt Valdemar. Je weet me te vinden.'"

- **Rechtvaardigheid**

Andere 'tropes' (verhaalelementen die vaak voorkomen in een bepaald genre) binnen detectieverhalen zijn bv. corrupte/incompetente/evil hogere echelons van de politiemacht, terwijl de detective/het hoofdpersonage wel rechtvaardigheid nastreeft. Ook dat vinden we terug in dit verhaal, als blijkt dat de politiechef en de

gevangenisdirecteur de ontsnapping van de Nachtraaf in de doofpot hebben gestopt – maar Mika en Valdemar zullen met Tekla's hulp rechtvaardigheid bewerkstelligen.

- **Observatie en deductie**

In de introductie hebben de juryleden al gehoord over observatie en deductie.

- Heb je voorbeelden kunnen vinden van de observaties die Mika maakt die bijdragen tot de oplossing van het mysterie?
 - Baby – luiers – spek: de poepdoos in de gevangenis is plakkerig en glimmend. Valdemar denkt dat het poep is, maar Mika weet dat oude poep zwart wordt. Zij kan het weten want ze wast de luiers in het weeshuis. (p.74) En het glimmen komt omdat de gevangene zichzelf insmeerde met spekvet. Zo kon hij zichzelf tussen de tralies wurmen en ontsnappen. Omdat Mika aan de pasgeboren baby denkt die nog nat en plakkerig was (p.8-86) legt ze het verband met het spek dat de gevangene te eten kreeg. (p.64) En zo weet ze dat de Nachtraaf nog leeft!
 - De Zeepfabriek, de handen van de vrouw die daar samen met Klara werkte (p.117), de littekens van de Nachtraaf (p.110)
 - Ratten zijn een belangrijk puzzelstuk, ze duiken voortdurend op: straatkinderen worden ratten genoemd, ze slapen dicht op elkaar om warm te blijven (p.32). Mika droomt over ratten (p.139), Edvin vertelt dat zijn vader leeft als een rat én een koning (p.114-140),
 - Mika en Hoff kunnen de puzzel niet snel oplossen, "Terwijl ze het eerste biertje oppompt, merkt ze dat er in haar onderbewustzijn iets in beweging is gezet. (...) alleen losse puzzelstukjes die nog niet in elkaar passen." (p.71), Valdemar heeft meer tijd nodig, Mika moet hem op weg te helpen (p.81).
- Wanneer kon jij de oplossing vinden? Bij Mika gebeurt het op pagina 141, "... ze voelt dat er iets uit haar onderbewustzijn op weg naar boven is."

Hoofdthema's

Moord, armoede, het zware lot van wezen.

- Kan je vertellen hoe de weeskinderen in het boek behandeld werden?
 - Vaak moesten ze hard werken en werden ze mishandeld, zoals Edvin (p.5) en Klara (p.130).
 - Pleegouders willen geen lelijk kind, tenzij het is om te werken, dan maakt het niet uit." (p.13)

Weeskinderen zijn niets waard (p.68): "Mannen als Norlander, Karlin en Roslund maken kinderen kapot (...) en dumpen ze vervolgens als afval. (p.167)

- Waaraan merk je hoe arm ze zijn?
 - Niet voldoende melk (p.11), beschimmeld brood (p.75), amper eten: "...dunne watergruwel, plus een halve snee droog brood met een heel klein stukje gedroogde haring erop." (p.103), luizen (p.55)

Beeldende vergelijkingen

De schrijver gebruikt vaak mooie beeldspraak.

- Kan je hier voorbeelden van geven?
 - "De (droom)beelden stromen al even snel weg als water uit een kapotte emmer." (p.5)

- “Het naakte lijfje dampst als een versgebakken brood in de kou.” (p.8)
- Rufus “doet denken aan een hond waar niemand eigenlijk voor kan zorgen.” (p.9)
- “... geruchten die zich als een stank door de straten van de stad hadden verspreid.” (p.22)
- “Een lichaam dat doet denken aan ongelukkige circusberen.” (p.35)
- “Een stem die afkomstig lijkt van de bodem van een diepe put.” (p.36)
- “Het dreigende stenen pand met zijn gesloten ramen buigt zich als het ware over haar heen. (p.76)
- “Een wijdmazige rij tanden.” (p.93)

Humor en horror

Er staan harde dingen in dit boek. Het speelt meer dan honderd jaar geleden en dat waren harde tijden.

→ Kan je voorbeelden geven?

- de Dominee wil de jongen die zich wil warmen in de herberg een trap geven, maar bedenkt zich (p.18) Waarom? Het kind zal toch wel sterven van de kou, nu krijgt hij de schuld niet.
- John Lind wordt ter dood gebracht, hij wordt wél goed behandeld en krijgt spek te eten: “Maar dat was amper uit barmhartigheid. De leiding was bang dat hij anders de tijd tot de terechtstelling niet zou overleven.” (p.64)
- Het lijk in de crypte: “...zijn huid is grijs, zijn handen en voeten zijn opgezwollen enz.” (p.43)
- De mishandelde kinderen zoals Edwin: “Met haar vingertoppen volgt ze de littekens op zijn rug. Van buiten is hij genezen, maar vanbinnen bloedt hij nog steeds.” (p.73)

De juryleden kunnen een gesprek voeren over hoe het nu is. Doodstraf, weeshuizen, sociale steun.

Mika heeft gevoel voor humor!

→ Waarom plaagt Mika de andere weeskinderen en maakt ze (soms wel harde) grapjes?

Voorbeelden op pagina's 13, 104, 113. “Zodat jullie ergens anders aan denken.” (p.105) Het is haar overlevingsmechanisme.

→ Denk je dat een gevoel voor humor effectief kan helpen in zo'n omstandigheden? Vind je dit realistisch? Waarom wel of waarom niet?

Het einde (of toch niet?)

→ Wat vind je van het einde?

→ De laatste zin is nogal onheilspellend... Hoe voelt dat?

Er zijn nogal wat aanwijzingen dat er een vervolg komt, want er zijn wat losse eindjes.

- Welke? Zit jij ook met vragen?
- Wie betaalt het kostgeld voor Mika?
- Waarom houdt Amelia dat geheim?
- Waarom laat Amelia niemand Mika adopteren?
- Wat gebeurt er met baby Nora?
- Wie is de Zwarte Engel?
- Zal Waldemar Mika weer vragen hem te helpen met een moordzaak?

In Zweden is al een hele reeks verschenen: De Maanwind mysteries. Als je weet dat Mika's achternaam, Månvind, het Zweedse woord is voor maanwind dan is die laatste vraag al beantwoord. Dus hopelijk komt er snel een Nederlandse vertaling!

4 VERDER LEZEN

Volgende boeken zijn gelinkt aan dit Leesjury-boek door hun onderwerp, thema, soort of genre. Je kan ze tippen aan je juryleden, zelf lezen en/of gebruiken bij volgende leesactiviteiten:

- Alleen op de wereld / Hector Malot. Charlotte Dematons (ill.) Gijs Scholten van Aschat (vert.) (Gottmer, 2017)
<https://www.boekenzoeker.be/alleen-op-de-wereld-0>
- Futuria / Suzanne Wouda (Ploegsma, 2024)
<https://www.boekenzoeker.be/futuria>
- Meisje nummer achttien / Anna Woltz (Leopold, 2010)
<https://www.boekenzoeker.be/meisje-nummer-achttien>

Volgende bronnen werden gebruikt bij 'Over de maker':

- <https://www.horizon.be/auteur/2245/johan-rundberg.html>

5 EINDTERMEN

Met deze fiche kan je werken aan volgende eindtermen:

A-stroom

- Nederlands – 02.04: De leerlingen nemen notities bij het lezen en beluisteren van teksten.
- Nederlands – 02.13: De leerlingen verwoorden de eigen beleving en interpretatie van literaire teksten.
- Burgerschap – 07.02: De leerlingen reflecteren over het relationele, gelaagde en dynamische karakter van identiteit.

B-stroom

- Nederlands – 02.03: De leerlingen selecteren relevante informatie bij het lezen en beluisteren van teksten.
- Nederlands – 02.12: De leerlingen verwoorden de eigen beleving en interpretatie van literaire teksten.
- Burgerschap – 07.02: De leerlingen reflecteren over het relationele, gelaagde en dynamische karakter van identiteit.

Juryleden kunnen online op de boeken reageren. Zo ontstaat er nog meer interactie in de Leesjury-community! Ga naar www.deleesjury.be, klik op 'Lezen' en dan op de gewenste leeftijdsgroep en het boek in kwestie.

© Iedereen Leest en Anne-Marie Tassier, 2026
Vormgeving: Simon Bequoye